

Violència masclista i desigualtats de gènere, un problema de salut al món

Una de cada tres dones arreu del món ha patit violència física o sexual. Segons dades de les Nacions Unides, l'any 2017, 87.000 dones van morir víctimes de la violència masclista. Això vol dir que, cada dia, 238 van ser assassinades al món.

Mar Romero

El nombre de dones víctimes de [violència física i/o sexual en diferents regions del món](#) no baixa del 27,2%, una dada que correspon a Europa. Al continent africà, la prevalença d'aquest tipus de violència és del 45%, mentre que al continent americà és del 36,1%. La mitjana de víctimes als països d'ingressos alts és del 32,7%. Els organismes internacionals demostren que no hi ha cap país que es deslliuri de les conseqüències de la violència masclista. Només a Catalunya, l'any 2018 es van rebre 15.982 denúncies per aquest motiu, que corresponen aproximadament a una de cada dues-centes dones, de les quals el 81% eren en l'àmbit de la parella, segons [dades de la Generalitat](#). D'altra banda, el 7,1% de les dones catalanes ha declarat haver estat víctima d'una violació. Les xifres a l'Estat espanyol també són contundents: durant el 2019 ja s'han produït [48 assassinats per violència de gènere](#), aproximadament el mateix nombre que es va registrar al juliol del 2018. Des del 2010, 1.306 dones han estat víctimes d'aquesta violència.

El coordinador de relacions internacionals de l'ONGD **Medicus Mundi Mediterrània (MM MED)**, Iván Zahinos, assegura que **“la violència de gènere no respon a fronteres, ni països, ni classes socials, ni ètnies”**. “És una realitat que desafortunadament es produeix en totes les societats”, agrega. En moltes ocasions, els actes de violència masclista comporten problemes de salut més enllà de l'agressió en si. Les dones víctimes d'abusos sexuals tenen [una probabilitat 1,5 vegades més alta](#) de contraure infeccions de transmissió sexual, segons l'Organització Mundial de la Salut (OMS). A més, l'organisme internacional destaca que “aquestes formes de violència poden ser causa de depressió, trastorn d'estrès posttraumàtic i altres trastorns” com l'ansietat. Entre les víctimes de violència masclista, la probabilitat de patir depressió és el doble d'alta.

Una de cada tres dones ha patit violència física o sexual. Cada dia, 238 dones són assassinades arreu del món per violència masclista

Zahinos recalca que **la violència masclista “es podria considerar una epidèmia” per culpa de la seva magnitud i afectació global**. Per al coordinador de MM MED, cal considerar-ho un problema de salut pública, ja que això permet “donar una resposta a la problemàtica des del punt de vista social, legal, econòmic, psicològic” i implementar “serveis professionals” al sistema de salut.

Placa que identifica els centres sanitaris de Quito on les dones víctimes de violència de gènere poden demanar ajuda / MEDICUS MUNDI

Guerra i desastres naturals: les vulnerables entre els vulnerables

Les desigualtats de gènere i la violència masclista s'intensifiquen en contextos d'una dificultat particular, com ara els conflictes armats o els desastres naturals. L'[ONU especifica](#) que “els conflictes causen nivells més elevats de violència sexual” i “deixen les dones en una situació molt vulnerable respecte a la pobresa, la pèrdua de treball i la destrucció de béns”. Així i tot, **quantificar la violència sexual en conflictes armats és especialment difícil per la manca de dades** i les poques denúncies que s'interposen.

Jasmina Mujezinović, la directora executiva de la [Fundació Democràcia Local](#) a Sarajevo, Bòsnia i Hercegovina, ho sap de primera mà després de la guerra dels Balcans (1991-1995). “El maltractament sistemàtic i la violació de les dones es va utilitzar com a instrument per assolir certs objectius militars i polítics”, recorda Mujezinović. Tot i que no hi ha xifres oficials, es calcula que **el nombre de dones que va ser víctima de violència sexual durant la guerra oscil·la entre les 20.000 i les 50.000**. La directora de la Fundació recalca que “les experiències traumàtiques de les supervivents han donat lloc a diverses conseqüències psicològiques, físiques i socials”, i que les dones han hagut de patir, a més, “un silenci generalitzat” i “una estigmatització social” que encara dura.

Les dones i les nenes tenen 14 vegades més de probabilitats de morir en desastres naturals que els homes

Altres situacions extremes, com els desastres naturals, [afecten especialment les dones](#). De fet, **les dones i les nenes tenen 14 vegades més probabilitats de morir que els homes en aquests contextos**, i de rebre pitjor atenció per part de les ajudes humanitàries, com ara rebre menys menjar del que necessiten. Violeta Bila, sociòloga i responsable de les polítiques de gènere de **Medicus Mundi** a Maputo, Moçambic, recorda les situacions que es van donar durant i després del cicló Idai, que va arrasar una part de Moçambic al març del 2019. “Les dones són més vulnerables, necessiten una atenció especial”, assegura Bila. “Moltes joves necessiten respostes específiques amb productes d’higiene, i les tendes i les cases de refugi eren mixtes, per exemple”, recorda. A més, durant els dies posteriors al cicló, van començar a sorgir denúncies de casos d’assetjament. Va ser llavors que “es van començar a muntar tendes de salut sexual i reproductiva”, però Bila considera que “el més correcte hauria estat accionar la resposta des del primer moment per evitar aquests casos”.

Passant consulta en un centre de salut de Moçambic / MEDICUS MUNDI

La pobresa té nom de dona

Més enllà de la violència física i sexual, les desigualtats de gènere incideixen en totes les capes de la societat i es retroalimenten especialment amb les desigualtats econòmiques. L'ONU recull que hi ha **almenys 4,4 milions de dones més que viuen en extrema pobresa que homes**. Això es tradueix en el fet que, a escala mundial, hi ha 122 dones entre els 25 i els 34 anys que viuen en condicions de pobresa extrema per cada 100 homes dins del mateix rang d'edat.

En l'àmbit laboral, la bretxa salarial contribueix a empobrir les dones. Globalment, **la diferència**

d'ingressos entre els homes i les dones és del 18,8%, segons [dades de l'Organització Internacional del Treball](#) (OIT). Les xifres varien segons la regió: a l'Àfrica subsahariana, la bretxa salarial és del 21,8%; a l'Àsia Central i a l'Europa Oriental arriba als 20,8 punts percentuals, mentre que a l'Europa Occidental és de 13,3%, i a l'Amèrica del Nord, del 15,3%. Moltes vegades, la desigualtat en la vida adulta té l'arrel en les diferències que ja es viuen en la infància: al voltant d'uns 15 milions de nenes arreu del món no aprendran a escriure ni a llegir a l'escola primària, contra uns 10 milions de nens.

Més d'un terç dels països no tenen lleis sobre violència sexual dins la família, i la meitat no consideren la violència econòmica una forma d'abús masclista

María Angélica Toro Rojas, integrant del Col·lectiu de Dones ¡Apóyate! (CODEMUA) i coordinadora de **Medicus Mundi** a Riberalta, Bolívia, reconeix tots aquests aspectes en el dia a dia de les dones de la població: "A Riberalta, la situació de pobresa, la falta de treball, la dependència econòmica de la dona, la dificultat en l'accés a l'educació, a la salut, entre d'altres, afecten significativament les dones i les nenes". Per això la feina que desenvolupen és "integral". Toro assegura que és vital "reforçar el coneixement sobre drets sexuals i reproductius" de les dones i "promoure accions de mobilització per sensibilitzar la societat". Per a ella, és el primer pas cap a **desmuntar la "normalització de les relacions de poder, desiguals i de domini de l'home cap a la dona**, que es repeteixen de generació en generació com a conseqüència del sistema patriarcal imperant".

A més, les dones no sempre disposen d'eines legals per defensar-se de les vulneracions de drets que pateixen. Segons un [estudi del Banc Mundial](#), el 76% dels països tenien algun tipus de mecanisme de protecció legal el 2017, un percentatge que va créixer cinc punts des del 2013. Ara bé, moltes vegades les lleis no inclouen tipus específics de violència intrafamiliar. De fet, **més d'un terç dels països no tenen lleis respecte a la violència sexual dins la família, i la meitat no consideren la violència econòmica una forma d'abús masclista**. Fora del nucli familiar, quatre de cada cinc estats protegeixen legalment els drets de les dones, però no sempre recullen tots els tipus de violència que es poden donar en aquests àmbits. Per exemple, el 20% dels països no tenen legislació al voltant de l'assetjament laboral.

Taller contra les violències masclistes en una escola de Sarajevo / MEDICUS MUNDI

Prevenió, investigació i coordinació, claus per combatre la violència

Iván Zahinos, de MM MED, recalca que **fer front a la violència de gènere “ha de ser una prioritat”** i ha de comptar amb “voluntat política dels governs en tots els seus nivells de competència” per transformar les paraules en “recursos, que és quan realment es poden assolir canvis”. Per a MM MED, això és especialment necessari als països en via de desenvolupament, on no hi ha pressupostos dedicats a la prevenció i atenció de la violència masclista i desenvolupen aquesta tasca únicament el tercer sector i les ONG. En aquest sentit, l’organització ha llançat la [campanya “Actua”](#) per impulsar tots els **projectes que combaten les desigualtats de gènere i la violència masclista** en tots els països on tenen presència, i que prioritza cinc eixos principals: la prevenció, la investigació, la coordinació, l’atenció a les víctimes i la restauració dels drets de les dones a qui se’ls han vulnerat.

Zahinos destaca la importància de la investigació per “analitzar les causes” de la violència de gènere des d’una perspectiva multidisciplinària. Violeta Bila explica que, des de l’organització a Moçambic, van elaborar una **investigació per entendre el funcionament dels sistemes d’atenció a víctimes de violència** a la capital i així descobrir-ne les mancances, poder implementar accions respecte a això i difondre els resultats a les institucions. A Moçambic, també hi acaben de rodar el documental ‘Woman’, dirigit per Raúl de la Fuente, que s’estrenarà a l’octubre vinent a la mostra de cinema [Salut, Drets, Acció!](#) i que mostra el testimoni de diverses dones moçambiqueses que afronten la lluita pels seus drets des de l’advocacia, les arts i l’activisme.

Una de les claus per combatre la violència masclista d’arrel és la prevenció, especialment a través de la formació entre els joves

Segons Bila, la coordinació entre els diferents sistemes d’atenció a les víctimes és un dels problemes

principals que afronten les dones afectades per la violència masclista, i no passa només a Moçambic. Elizabeth Barahona, la directora executiva de la [Fundació Casa de Refugio Matilde](#), el primer servei de refugi per a dones de violència masclista a l'Equador, assegura des de Quito que **“els procediments d'atenció institucional segueixen sent revictimitzants”** per a les víctimes “i no contribueixen a restituir i reparar els drets de les dones”.

Però **una de les claus primordials per combatre la violència masclista d'arrel és la prevenció**. Per aquest motiu, Barahona explica que des de la Fundació consideren “fonamental” per erradicar la violència masclista treballar “sobre la construcció de noves masculinitats en nens i joves” (amb exemples com aquest [curt](#) que van fer joves de Quito). Zahinos, en la mateixa línia, destaca la importància d'enfocar “la prevenció a la població jove”. “Si aconseguim que les generacions futures desterrin la violència i la discriminació de les seves pràctiques, serem en el bon camí”.